

“Het moet niet om onszelf gaan, maar om het vaste geloof in Jezus Christus”

Ds. Henk Messelink, voorzitter Deputaatschap Kerkelijke Eenheid

---

**Rechters kan beter
Redders heten**

Dit zijn mijn rechters
en daar moeten jullie
het mee doen

Rechters WegWijs

mei juni 2014 | jaargang 68, nr. 3

4 Spannend, deprimerend en huiveringwekkend | Martin van Veelen

Bijbelstudie Het volk Israël heeft het beloofde land in bezit genomen, maar is het nu geestelijk ook volwassen? Er gaat veel mis: het volk vervalt al gauw tot afgoderij en de vijanden onderdrukken het. God grijpt steeds weer in, maar tot echte bekering komt het niet.

8 Waarschuwing voor nu | Martin van Veelen

Uitwerking Spannende verhalen en afschuwelijke gebeurtenissen, maar wat moeten wij ermee? Verschillende aandachtspunten komen aan de orde: Gods geduld, verdeeldheid, afgodendienst, heiligenverering en eigengereidheid. Genoeg om ons leven aan te toetsen.

12 “Kerkelijke eenheid is Jezus herkennen” | Frits Tromp

Interview Kerkelijke eenheid zal er waarschijnlijk pas zijn op de jongste dag. Waarom doen we dan moeite en hebben we zelfs een Deputaatschap Kerkelijke Eenheid? Ds. Henk Messelink en Frans Tijssen worden uitgedaagd opening van zaken te geven.

16 Kerk en koning | Joke Heijs

Het verleden actueel In 1815 kregen we in ons land voor het eerst een koning. Tijdens de Franse tijd was er veel veranderd en de koning had het druk met de zaken op poten te zetten: nieuwe wetten en regelingen kwamen tot stand. Maar wat had deze koning in de kerk te zoeken?

Verder

Truus Een rare verzameling mensen	15
Afstanden Stadskoninkrijken	18
Leerhuis Israël een theocratie?	20
Nieuwe bijbelstudie-uitgave Amos, oordeel over onrecht	21
Boeken	22
Gideon	25
Reacties & meningen	26
India Even bijpraten	26
In het volgende nummer	27

*'HEER, laat zo al uw vijanden ten onder gaan,
en maak wie u liefhebben onstuitbaar
als de opgaande zon'*

Uit het lied van Debora en Barak, Rechters 5:31

De grote rechter

Jozua, Richteren, Ruth..., Debora, Barak, Gideon, Jefta, Simson... Rijtjes die we uit ons hoofd leerden. De geschiedenissen uit het Oude Testament: wat waren dat spannende verhalen. Over onderdrukking en strijd, oorlogen en overwinningen. Toen gebeurde er nog eens wat! De nadruk lag in die verhalen wel altijd op het feit dat de overwinning van God kwam. De mensen konden nog zo sterk en slim zijn, alleen als ze op God vertrouwden gaf Hij uitredding. Altijd!

Wat er allemaal aan voorafging, daar hadden we minder aandacht voor. Afval van God, het dienen van de afgoden, recht doen in eigen ogen. Tja, het was ook geen wonder dat God de vijand op hen afstuurde. Maar elke keer gaf Hij ook weer uitredding en verlossing. Daarna kreeg het land rust.

Wat is het waardevol als kinderen opgroeien met de geschiedenissen van het Oude Testament. En wat blijft het voor ons, volwassenen, belangrijk om die verhalen steeds weer te lezen. Om op je te laten inwerken hoe genadig en geduldig de HEER is. Om niet alleen de grote lijnen, maar ook de details van het boek op te merken.

In de NBV heet het boek *Rechters*. Dat klinkt heel anders dan het vertrouwde *Richteren*.

Rechters verwijst naar rechtspraak, maar het Hebreeuwse woord kan ook aanvoerder of leider betekenen. De rechters waren militaire leiders, door God geroepen om het volk Israël te bevrijden van onderdrukking. En om ze aan te sporen weer naar de wetten van JAHWE te leven.

Altijd heeft de wereld zulke rechters nodig. Door Gods genade en geduld worden ze ook nog steeds gevonden, tot de dag aanbreekt waarop de grote rechter van het heelal zal verschijnen!

Daar zien we naar uit, met heel Gods volk.

Katrien Janssens-Salomons, voorzitter Bijbelstudiebond

Belangrijk: op je laten inwerken hoe genadig en geduldig de HEER is

Spannend, deprimerend en huiveringwekkend

Het is me het bijbelboek wel, dat boek *Rechters*. Ik kan niet zeggen dat ik blij ben met de naam van dit boek in de NBV. Bij *Richteren* kreeg je in ieder geval niet het beeld van mannen in zwarte toga's in een rechtszaal.

Nu zullen de rechters ook wel eens recht hebben gesproken (4:5), hun leidende positie nam dat vanzelf mee. Maar dat is toch niet waar het boek *Rechters* over gaat. Misschien herinner je je het artikel over *gerechtigheid* in *WegWijs* 6 van 2013. Daarin werd gerechtigheid beschreven als het reddende, verlossende optreden van God. In de tijd tussen Jozua en Samuel trad de HEER verlossend op door een twaalfstal leiders als Gideon en Jefta. Aan hen heeft het boek zijn naam te danken. Het boek zou daarom volgens mij beter *Redders* kunnen heten.

Geestelijke mondigheid tonen door gelovig met de HEER te leven

De geschiedenissen van die redders worden voorafgegaan door een situatieschets van die tijd. Ze worden gevolgd door twee geschiedenissen die een dieptepeiling geven van het verval in Israël.

Regionale figuren

Het begin sluit aan bij het slot van het boek Jozua en overlapt dat gedeeltelijk. We mogen aannemen dat de geschiedenis waarin Kaleb een rol speelt (1:11-15), zich nog tijdens Jozua's leven heeft afgespeeld. De HEER laat nu het volk aan zichzelf over. Israël is

De geschiedenis van Kaleb in Rechters 1:11-15 laat zien dat de schrijver van het boek niet het doel had een exact historische volgorde weer te geven. En het is mogelijk dat de geschiedenis in Rechters 20:44-48, die het laatst wordt verteld, als een van de eerste, vrij kort na de dood van Jozua, heeft plaatsgevonden.

de kinderschoenen ontgroeid en moet zijn geestelijke mondigheid tonen door gelovig met de HEER te leven.

Wat komt daarvan terecht? Steeds minder. De Israëlieten verjagen de Kanaänieten maar gedeeltelijk. Met rampzalige gevolgen. Je moet eens een kaart van Israël nemen en daarop de gebieden arceren waar de Kanaänieten de baas zijn. Je ziet dan dat twee Kanaänitische wiggen het land Israël ten westen van de Jordaan verdelen in: het noorden, het midden (vooral Efraïm) en het zuiden (Juda). Bedenk daarbij dat de Jordaan een lastige barrière is. De conclusie is dat Israël, na de tijd van Jozua, in vier gebieden is verdeeld die praktisch geïsoleerd van elkaar leven. De rechters zijn dan ook vooral regionale figuren. Ze voeren één of enkele stammen aan en niet meer het hele leger van Israël zoals Jozua deed.

Afval en onderdrukking

Dat heeft grote gevolgen. De onderlinge eenheid verdwijnt. Samgar en Simson treden op in de kuststrook, waar de Filistijnse invasie de vrijheid bedreigt. Jefta en Jaïr treden op in het overjordaanse Gilead.

De stammen trekken bepaald niet eensgezind op. Gideon weet een conflict met het trotse Efraïm nog te voorko-

men (8:1, 2), maar Jefta moet met zijn leger uit Manasse tegen Efraïm oorlog voeren. De Judeërs leveren de Daniël Simson uit aan de Filistijnen (15:12, 13). Een leger uit heel Israël roeit de stam Benjamin bijna uit (20:44-48).

Vreemde vogels zijn het, die bevrijders

Een ander gevolg van de situatie is dat de Joden in grote delen van het land vreedzaam naast de Kanaänieten leven. Ze vermengen zich met de Kanaänieten en nemen hun goden over. Begrijpelijk is dat wel. Wat weet het geslacht dat in de woestijn is geboren en daar heeft rondgezworven van land- en tuinbouw? Wanneer ploeg en zaai je, en hoe doe je dat? Landbouwscholen bestaan nog niet. Wat ligt er dan meer voor de hand dan het aan je Kanaänitische buurman te vragen. Maar landbouw is in die tijden niet neutraal. Offeren aan Baäl of

Astarte is net zo nodig als ploegen. Dat spreekt vanzelf. Het vervolg laat zich raden. Israël vervalt al snel tot afgoderij. Dan grijpt de HEER straffend in. Vijanden onderdrukken Israël. Zowel de afval van Israël als de onderdrukking door de vijand wordt beknopt beschreven. Al is de toespraak van Gods bode in Bochim duidelijk genoeg. Maar Israël reageert met gehuil in plaats van met bekering (2:1-4).

Van kwaad tot erger

Dan schreeuwen de Israëlieten hun nood uit. Al of niet gericht aan de HEER. Opvallend is dat nergens verteld wordt dat ze zich bekeren. Toch kan de HEER hun ellende niet lang aanzien. Zo is Hij: eindeloos geduldig en barmhartig. Hij stuurt redders. De geschiedenissen van dat verlossend ingrijpen door de HEER worden uitgebreid verteld. Daarom gaat het vooral in het boek *Rechters*.

Vreemde vogels zijn het, die bevrijders. En naarmate je verder leest, wordt het er niet beter op. Sommigen gedragen zich als koningen en houden er een harem op na. Samgar is mij het meest sympathiek: de boer die met

Je krijgt bij het lezen van *Rechters* de indruk dat de schrijver enkele keren een ronde door Israël maakt en dan vertelt over de redders die in oost, zuid, west en noord geopereerd hebben.

Rechters die er een harem op na houden:

- Gideon: meer dan zeventig zonen
- Jaïr: dertig zonen
- Abdon: veertig zonen
- Ibsan: dertig zonen en dertig dochters

zijn ossenstok een heel detachement Filistijnen uitschakelt. Dat is alles wat we van hem weten. Zodra er over een redder meer wordt verteld, komen de zwakke kanten naar voren, inclusief zonden. Je krijgt de indruk dat het ook met de redders van kwaad tot erger gaat.

Door een schijnheilig trucje wordt de stam gered

Over Otniël, Ehud en Samgar lees je alleen goeds. Maar bij Barak komen er al zwakheden aan het licht. Gideon behaalt zijn overwinning door het geloof. Maar hij maakt van de oorlog van de HEER tenslotte een familiezaakje (8:18-21). Hij weigert het koningschap met vrome woorden, maar voert een eredienst in die regelrecht afgoderij wordt genoemd (8:22-27). Bovendien heet zijn zoon Abimelech: 'M'n pa is koning'. Deze Abimelech is een uitgesproken karikatuur van zijn vader: al Gideons zwakheden komen uitvergroot bij hem terug. Jefta, de roverhoofdman, ziet zijn droom voor de toekomst vervliegen door zijn lichtzinnige gelofte. Simson mag dan een sterke man zijn,

al zijn heldendaden beginnen bij zijn zwak voor Filistijnse vrouwen. Het boek *Rechters* maakt wel heel erg duidelijk dat Gods volk het van mensen niet moet hebben. Het geheim van deze redders is dat de Geest van de HEER over hen komt. Zo worden ze gelovige bevrijders.

Schijnheilig trucje

'Iedereen deed wat in zijn eigen ogen goed was'. Deze uitspraak vat de inhoud van de twee slotgeschiedenissen treffend samen: afgodendienst bederft het leven over de hele linie. De twee geschiedenissen die het boek afsluiten laten het op huiveringwekkende wijze zien. De eerste gaat vooral over zonde tegen het tweede gebod. Het kleine begin bij Micha loopt uit op de beelddienst in Dan en heeft daarmee gevolgen tot in de ballingschap toe. De tweede geschiedenis is haast te gruwelijk om te lezen. Een groepsverkrachting in de stad Gibeon, de geboorte-

testad van de latere koning Saul, leidt tot onrecht en een stammenoerlog die bijna uitloopt op de totale ondergang van Benjamin. Alleen door een schijnheilig trucje wordt de stam gered. Fraai is het niet.

Man naar Gods hart

Roept het boek *Rechters* om een koning? Dat is vaak afgeleid uit de herhaalde verzuchting: 'In die tijd was er geen koning in Israël' (17:6; 18:1; 19:1). Toch is deze conclusie maar half waar. Dat koningen op zich Israël niet bij de HEER en zijn wet bewaren, laat de verdere geschiedenis zien. Van alle koningen die er in Israël geweest zijn, deed maar een handjevol wat goed is in de ogen van de HEER.

De tijd van de rechters roept niet om 'een' koning, maar om David, de man naar Gods hart. David op zijn beurt profeteert in woord en daad en in persoon (o.a. Ez. 34:24) van Gods gezalfde: Jezus, onze koning. Tegelijk leert het vervolg van de geschiedenis dat *Rechters* eveneens roept om een profeet als Samuel, om Gods volk weer te brengen onder het gezag van Gods Woord.

.....
Ds. M. van Veelen is emerituspredikant en woont in Bergentheim

Samenvatting

Het volk Israël is gesetteld in het beloofde land. Het is ondertussen de kinderschoenen ontgroeid en moet nu tonen geestelijk volwassen te zijn door gelovig met de HEER te leven. Maar wat gaat er veel mis! Israël vervalt tot afgoderij en vijanden onderdrukken het volk. Als de HEER te hulp wordt geroepen grijpt Hij in zodat de mensen weer even op adem kunnen komen. Maar ondanks dat komt het niet tot echte bekering.

HOOFD

- De onderlinge eenheid verdween in Israël door onder andere verdeeldheid en ongelof. Hoe zit dit in onze tijd, zie je parallellen?
- Eli en Samuel waren ook rechters, zie 1 Samuel 4:18 en 7:15. Waarom zouden zij niet in het boek *Rechters* staan?
- Bevordert de aanklacht van Debora in *Rechters* 5:17 juist de onderlinge verdeeldheid niet?
- Gideon valt in zonde tegen het tweede gebod, *Rechters* 8:22-27. Hoe makkelijk/moeilijk is het om de valstrikken van de duivel te herkennen?
- Wat doet een vrouw in het rijtje met rechters? Is zoiets niet voorbehouden aan mannen, waarom deze uitzondering? Lees in dit verband ook Romeinen 16:7; Junia, een vrouwelijke apostel?
- Wat zou de boodschap zijn uit *Rechters* 11:29-40? Straft God om belofte die te snel gedaan zijn? Of laat het betrouwbaarheid zien, omdat Jifta doet wat hij heeft gezegd, zie ook Prediker 5:1-6.

HART

- Welke boodschap krijg jij mee wanneer je het boek *Rechters* leest en kun je dan instemmen met Romeinen 15:4?
- Lees eens *Rechters* 1-5. Wat voor gevoelens roept dit bij je op?
- God vraagt radicaal geloof, zie *Rechters* 2:1-5. Hoe past deze radicale God in jouw leven?
- De God uit de tijd van de rechters is ook onze God. Noem drie voorbeelden waaruit dit duidelijk wordt. Ben je blij met deze adoptievader? Zie ook v/a 33, HC.
- Welke rechter is jou tot voorbeeld? Geeft de levenshouding daar reden toe? Is het goed om op deze manier het boek *Rechters* te lezen?

STELLING

- God maakt gebruik van gewone mannen en één vrouw, om heldenverering te voorkomen.
- Vragen om een teken is een vorm van ongelof.

HANDEN

- Zoek de verschillen tussen de eerste vier rechters. Waarom zou er onder andere zo veel verschil zitten in de jaren rust die het volk Israël krijgt, na een periode dat een rechter actief is geweest?
- De stok van Samgar was voldoende om de vijanden te verslaan. God geeft de overwinning. Kun jij een concreet voorbeeld noemen waarbij in jouw leven God voor de overwinning heeft gezorgd?
- Zoek in de bijbel vier vrouwen op die God gebruikt heeft voor zijn heilswerk.
- Heb jij God weleens om een teken gevraagd?

OPDRACHT

- Vergelijk de tijd waarin het boek *Rechters* zich afspeelt met de tijd waarin wij leven. Denk je beter of slechter af te zijn? Vraag je af of jij ook vaak doet wat goed is in je eigen ogen (zonder op Christus te zien).

Waarschuwing voor nu

Wat kun je vandaag met *Rechters*? De geschiedenissen die verteld worden zijn allemaal drieduizend jaar of langer geleden gebeurd. Ze staan ver van je af. Om één voorbeeld te noemen: de Filistijnen waren toen zo sterk omdat ze ijzeren wapens hadden. De Israëlieten vchten nog met bronzen en stenen wapentuig. Onvoorstelbaar toch?!

Veel belangrijker voor de omgang met Gods openbaring in het boek *Rechters* is het feit dat bij Israël 'kerk en staat' samenvallen. Het land en de oogsten zijn beloofde gaven van de HEER. Misogst en overheersing door vijanden zijn Gods straffen.

Gezondheid, je levenspartner en je geld zijn mooie gaven van God

De vijanden zijn heidense volken, mensen van vlees en bloed. Dat heilshistorische verschil is groot en mag je nooit uit het oog verliezen, als je probeert *Rechters* op onze tijd te betrekken.

Lange adem

Hoeveel verschil er ook is tussen Israël in de tijd van de rechters en ons vandaag, één ding is niet veranderd. De HEER die Israël toen door bevrijders van hun vijanden verlost is vandaag

nog precies Dezelfde. En wat is Hij geduldig en barmhartig, verbazingwekkend. Dat laat het boek *Rechters* keer op keer zien. Als je leest van Israëls afgoderij, krijg je soms de neiging om te denken 'nu is het toch een keer welletjes geweest!' Maar de HEER onze God heeft een langere adem dan wij. Wat een geluk voor Israël toen. Wat een geluk voor ons vandaag. Laat het diep tot je doordringen. Prijs Hem!

Kerkelijke verdeeldheid

Een van de grootste moeiten van de tijd van de rechters is de verdeeldheid

in Israël. Stammen leven geïsoleerd van elkaar en voeren soms zelfs oorlog met elkaar. Het lijkt de gereformeerde christenheid in Nederland wel. Intussen laat *Rechters* heel duidelijk zien hoe schadelijk dat gebrek aan eenheid is. Wat maakt men zichzelf kwetsbaar voor de verleiding van de afgoderij van de Kanaänieten. Wat gaat er een energie verloren in onderlinge strijd. De vijanden hebben het er een stuk makkelijker door. En dat haalt Israël over zichzelf door te weigeren Gods geboden na te leven (2:2, 3). Zijn onze zonden ten diepste ook niet

Onze vijanden zijn de duivel (Ef. 6:12) met zijn boze geesten in de lucht, de wereld en onze eigen oude natuur. Je kunt niet zomaar zeggen dat God ons als we zondigen aan die vijanden overlevert, zoals Hij Israël prijs gaf aan de Midjanieten. Al kan Hij soms mensen aan hun eigen zonden overgeven (Rom. 1:24). Misschien is het uitleveren van een kerklid aan Satan (1 Kor. 5:5) een nieuwtestamentische parallel met Gods uitleveren van Israël aan heidense volken.

de oorzaak van de kerkelijke verdeeldheid vandaag? In hoeverre is de ware-kerkleer oorzaak van scheiding geweest? Of het vasthouden aan bevindelijkheid, aan pure ouderwetsheid of aan progressieve moderniteit?

Minder primitief

Ik heb bij de verschillen tussen het Israël van de rechters en ons vandaag expres de afgoden niet genoemd. Er is wel verschil. De afgoden van toen waren van hout en steen. Maar dat is vrij bijkomstig. Even bijkomstig is dat Baäl en Astarte landbouwgoden waren. Baäl was de god van de regenbuien die het

gewas liet groeien. Astarte de godin van de vruchtbaarheid van het land, 'Moeder Aarde'. Op zich zijn regenbuien en vruchtbaarheid prachtige gaven van God. Zolang men dat maar erkende.

God is echt verder gekomen met zijn volk en met zijn kinderen

Het ging pas goed mis, toen men van die goede gaven goden maakte. Alsof leven en geluk daarvandaan kwamen

in plaats van uit de hand van de HEER.

Als je dat door hebt, staan wij niet zo erg ver van de Israëlieten af. Waarvan voel je jezelf afhankelijk? Wat kun je beslist niet missen? Je kunt het al horen aan de manier waarop mensen erover praten. 'Als je maar gezond bent.' 'Zolang je elkaar nog maar hebt!' 'Als je de eindjes nog maar aan elkaar kunt knopen.' Natuurlijk, gezondheid, je levenspartner en je geld zijn mooie gaven van God. Maar het kunnen maar zo afgoden worden en dan doe je precies hetzelfde als Israël destijds. Alleen wat minder primitief.

Heiligenverering

In een van mijn gemeenten hing in het catechisatielokaal een portret van K. Schilder. De man keek nogal nors op m'n catechisanten neer, wat niet zo stimulerend was. Bovendien had hij een dikke sigaar in zijn gezicht. Geen goed voorbeeld voor de onbedorven zieltjes van mijn pubers. Ik heb het portret naar het archief bevorderd en er een vrolijk gekleurde plaat voor in de plaats gehangen. Ik denk dat het boek *Rechters*, waarover ik jarenlang met veel plezier les had gegeven, daar ook iets mee te maken had.

Openhartig wordt over de zwakheden en zonden van de grote bevrijders verteld

Heiligenverering – ook gereformeerde – kan alleen als je die heiligen idealiseert, hun zonden negeert en hun zwakheden verdoezelt. Daarin gaat *Rechters* ons bepaald niet voor. Integendeel, het valt op hoe openhartig over de zwakheden en zonden van de grote bevrijders wordt verteld. Dat komt zelden voor in antieke geschriften. Die verheffen hun nationale helden zelfs tot goden. Natuurlijk geeft *Rechters* ons met deze openhartigheid niet de vrijheid om gelovigen als Gideon, Jefta en Simson te veroordelen. Je leert er wel nuchterheid van. Inderdaad, zelfs de allerheiligste heeft maar een klein begin van de door God geëiste gehoorzaamheid. Bedenk dat maar goed als je je voorgangers gedenkt en... als je in de spiegel kijkt.

Echt afschuwelijk is de geschiedenis van Gibea. Maar verhef je er niet te zeer boven. Je belijdt immers dat je zelf ook uit bent op elk kwaad. Lees die geschiedenis (Re. 19 en 20) en besef waar je vandaan komt. Kyrie elijs!

Ballingschap

Ik kan me voorstellen dat je de slotgeschiedenissen in *Rechters* wel heel ver van je bed vindt. Wie doet er nu zulke verschrikkelijke dingen?! Ik denk dat je gevoel terecht is. Er zijn diepten die echt oudtestamentisch zijn en blijven. Prijs de HEER! Maar laat je wel waarschuwen. Zonde kan klein beginnen. Wat stelde dat beeld van de HEER bij die ene boer in het gebergte van Efraïm nou helemaal voor. En die Micha is nog wel zo'n vrome man. En hij bedoelt het allemaal zo goed. Hij weet zelfs zeker dat de HEER het ook mooi vindt: 'Ik heb van de HEER niets dan goeds te verwachten.' Wat kunnen mensen juist in hun vroomheid de plank misslaan. Wees gewaarschuwd! Wat klein begon loopt ten slotte uit op de wegvoering in ballingschap van heel het tienstammenrijk.

Niet alles deprimerend

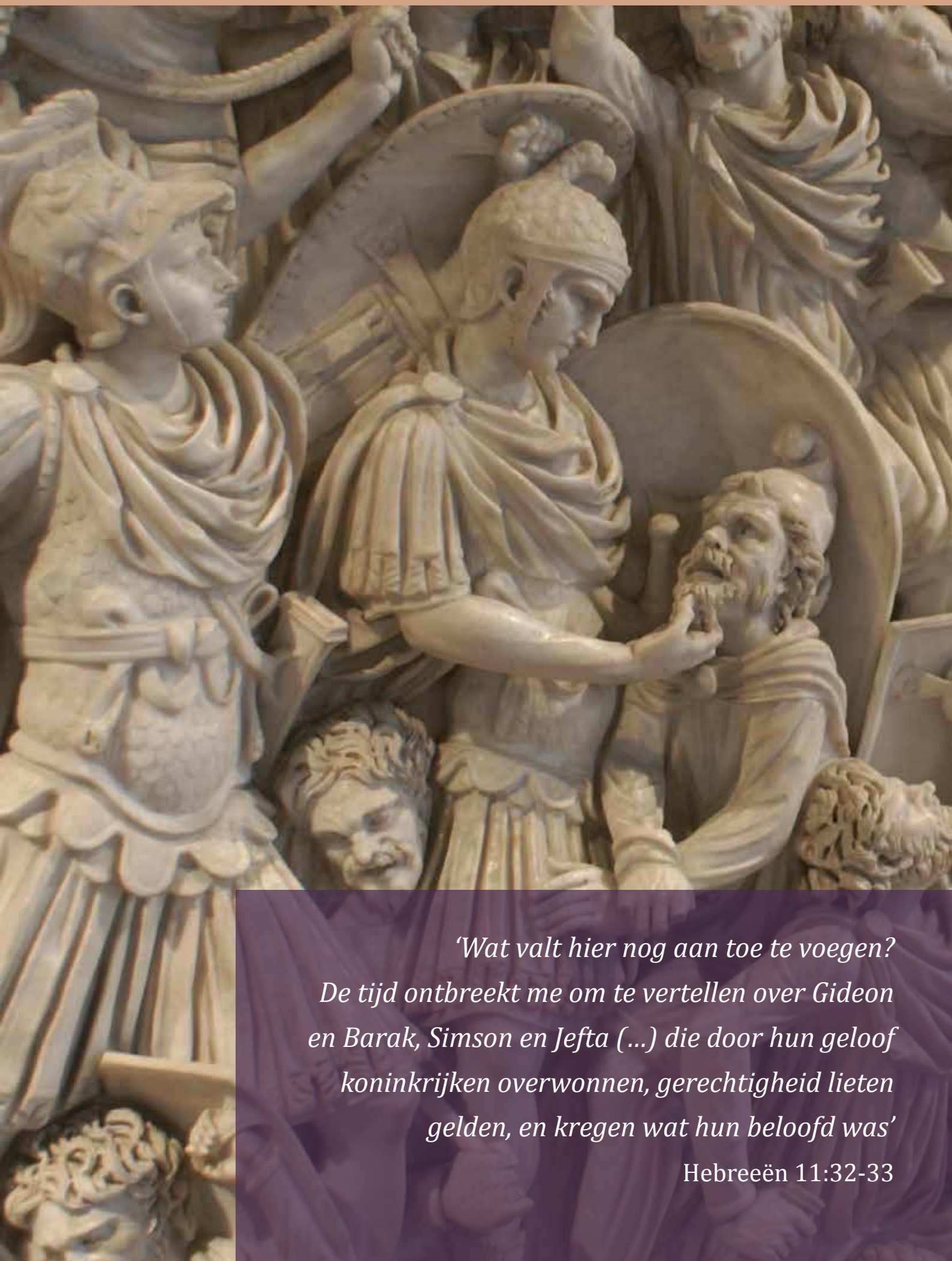
Er zijn diepten van zonden die echt oudtestamentisch zijn en blijven. Dat moet wel, want ook al verlost God

toen wel degelijk zijn volk, Hij deed dat nog niet door zijn mens geworden Zoon. De heilige Geest kwam over Gods bevrijders, maar dat waren slechts enkele mannen op een heel volk. Dat is natuurlijk het allergrootste verschil tussen toen en nu. Christus had zijn verlossende werk nog niet voltooid en de heilige Geest was nog niet uitgestort. Een uitspraak als 'wij zijn geen haar beter' kan niet kloppen. Niet als je ons vergelijkt met de Israëlieten toen. En evenmin als je ons vergelijkt met de ongelovigen vandaag. Die uitspraak doet schromelijk tekort aan het verlossende werk van Christus en van zijn Geest. God is echt verder gekomen met zijn volk en met zijn kinderen. Probeer eens in bescheidenheid na te gaan waaraan je dat kunt merken. Het is niet alles deprimerend. Want God verlost echt. Ook van de zonde. Tel je zegeningen.

.....
Ds. M. van Veelen is emerituspredikant en woont in Bergentheim

Samenvatting

Spannende verhalen en afschuwelijke gebeurtenissen worden beschreven in het boek *Rechters*. Maar wat moeten wij ermee? Het eerste dat opvalt, is dat God zo geduldig en barmhartig is. En dat is Hij gelukkig nog steeds! Het tweede is de verdeeldheid: in plaats van samen op te trekken bestrijden ze elkaar regelmatig. Kunnen we daar misschien wat van leren? Vervolgens kun je zien dat de afgodendienst toch dichterbij ons staat dan we vaak denken. Bovendien moet je je realiseren dat God gebruikmaakt van zondige mensen en dat heiligenverering niet op zijn plaats is. Ten slotte: zonde die klein begint kan grote gevolgen hebben.

*‘Wat valt hier nog aan toe te voegen?
De tijd ontbreekt me om te vertellen over Gideon
en Barak, Simson en Jefta (...) die door hun geloof
koninkrijken overwonnen, gerechtigheid lieten
gelden, en kregen wat hun beloofd was’*

Hebreeën 11:32-33

“Kerkelijke eenheid is Jezus herkennen”

Ds. Henk Messelink, voorzitter Deputaatschap Kerkelijke Eenheid

Henk Messelink (60) woont in Hattem. Hij is predikant van de kerk van Hattem-Noord. Hij is getrouwd, heeft zeven kinderen, van wie vijf getrouwd, en zeven kleinkinderen. Hobby's: wandelen, lezen (romans, thrillers), muziek luisteren en cryptogrammen maken.

Frans Tijssen (59) woont in Barneveld. Hij is opiniereedacteur en secretaris van de hoofdredactie van het *Nederlands Dagblad*. Hij is getrouwd en heeft vier kinderen en twee kleinkinderen. Hij speelt orgel en viool en is lid van het Barnevelds Kamerorkest. Verdere hobby's: lezen, wandelen, fietsen en fotograferen.

Kerkelijke eenheid zal er waarschijnlijk pas zijn op de jongste dag. Tot die dag gaat het erom of we bij elkaar het verlossende werk van Jezus Christus herkennen. Want dat is in feite de reden waarom je elkaar als kerken opzoekt. Dat vinden ds. Henk Messelink en Frans Tijssen, beiden lid van het Deputaatschap Kerkelijke Eenheid.

Het huidige Deputaatschap Kerkelijke Eenheid (DKE) in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv) is ontstaan net na de Vrijmaking, vertelt voorzitter Henk Messelink. “Volgens professor Schilder vormde eenheid het vierde kenmerk van de kerk. Op de eerste synode was de blik gericht op de Christelijke Gereformeerde Kerken waarmee de GKv gemeenschappelijke wortels heeft: de Afscheiding van 1834 van de toenmalige Nederlandse Hervormde Kerk. Samenwerking met de synodaal-gereformeerden werd in die eerste jaren niet gezocht. Want direct na de breuk waren de verschillen te groot en was de pijn van de scheuring te hevig.”

Contacten

“Het deputaatschap heeft een behoorlijke omvang,” vertelt Messelink. “Het is opgedeeld in verschillende secties, die contacten houden met diverse kerken en organisaties.

Het hoofddoel van DKE ligt bij de Christelijke Gereformeerde Kerk (CGK)

en de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK), maar het gesprek met deze kerken bevindt zich in een verschillende fase. Bij de NGK gaat het om de vraag ‘wat moet er nog uit de weg worden geruimd om weer tot kerkelijke eenheid te komen?’ CGK en GKv hebben elkaar op landelijk niveau al erkend.

De gesprekken daar gaan vooral over de manier waarop deze verder gestalte moet krijgen, landelijk en plaatselijk. Bij de NGK is er nog geen sprake van landelijke erkenning.”

Elkaar herkennen op basis van het geloof in en het belijden van Jezus Christus als verlosser

Ondertussen worden plaatselijk nieuwe samenwerkingsverbanden opgezet, weet Messelink. “Een goed voorbeeld zijn de drie gereformeerde kerken in Deventer, die nu één gemeente vormen.

In Wezep en in Wapenveld werken GKv en NGK aan de vorming van één gemeente. Het is goed om elkaar als plaatselijke kerken te herkennen op basis van het geloof in en het belijden van Jezus Christus als verlosser. Dát is wat ons uiteindelijk samenbindt.”

Andere kerken

Hoewel de focus voor kerkelijke eenheid vooral ligt bij de CGK en de NGK, worden ook plaatselijke initiatieven ondersteund waarbij wordt samengewerkt met andere kerken van gereformeerd belijden. “Kijk bijvoorbeeld naar Stadskanaal. Daar werkt de GKv samen met een gemeente van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN),” vertelt Frans Tijssen. “In dit soort situaties werkt het DKE op de achtergrond mee. Er wordt advies gegeven over hoe de plaatselijke kerk het beste kan samenwerken met een andere gemeente. Hierbij worden ervaringen uitgewisseld. Het gaat DKE niet om controle te houden over de gang van zaken. Integendeel, we moeten de Geest wel zijn werk laten doen.”

Creativiteit

Voor een deel komt het zoeken naar samenwerking voort uit ontkerkelijking en secularisatie. Kerken merken dat ze elkaar meer nodig hebben om te overleven. Dat is de praktische kant van het verhaal. Inhoudelijk zoeken de kerken elkaar meer en meer op, omdat zij bij elkaar het geloof in Jezus Christus herkennen.

Het Deputaatschap Kerkelijke Eenheid (DKE) zoekt naar onderlinge verbondenheid in Jezus Christus met andere kerken. DKE is onderverdeeld in vier secties, die samensprekingen voeren of contacten onderhouden met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK), de Hersteld Hervormde Kerk, het Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte (COGG) en met de plaatselijke kerken.

“Wat we merken is dat het initiatief voor kerkelijke eenheid steeds meer van de plaatselijke gemeenten zelf komt. Voorheen was het vaak zo dat de landelijke kerkgenootschappen een bepaalde weg uitstippelden die de plaatselijke kerken moesten volgen. Maar nu is dat dus bijna omgekeerd; nu volgen de kerkgenootschappen de initiatieven van ‘onderop’.”

Het gaat om de daadwerkelijke eenheid onder christenen

Deze ontwikkeling vraagt om creativiteit van de ‘landelijke leiders’ en dwingt hen tot een andere manier van denken. Als op lokaal niveau op allerlei manieren wordt samengewerkt, welke consequentie heeft dat dan voor ons als kerkverband?

Toch is het te makkelijk om te zeggen dat omdat plaatselijke kerken al samenwerken, de landelijke organisaties per definitie moeten volgen. “Zoals gezegd liggen de verhoudingen met de NGK anders dan met de CGK,” zegt Messelink. “Bij de NGK leeft het verlangen om het ‘puin’ uit het verleden voorgoed op te ruimen en zelfs om in 2016 weer samen te gaan. Bij onze christelijk-gereformeerde broeders ligt het wat lastiger, omdat je bij dit kerkverband te maken hebt met een divers geheel.”

Diversiteit

“Aan de ene kant zijn er binnen de CGK kerken die nauw verwant zijn aan de GKv en de NGK. Maar in de hoek van ‘Bewaar Het Pand’ zijn er kerken die zich voornamelijk richten op de Hersteld Hervormde Kerk. Dat maakt het samenwerken en samenspreken wel wat complexer,” vertelt Tijssen.

Toch zien beide deputaten dat de GKv en de CGK meer naar elkaar toegroeien. “Onze kansels staan al open voor elkaar. En de kans is erg groot dat onze universiteiten in Kampen en Apeldoorn meer en meer gaan samenwerken. Dat vraagt om een gezamenlijk beleid.”

“Het gevaar van een deputaatschap als de onze, is dat je jezelf steeds blijft continueren,” zegt Messelink. “Bij de volgende synode in 2017 nemen we het besluit of we in de huidige vorm verdergaan of dat we de kerkelijke eenheid op een andere manier vormgeven dan via een landelijk orgaan als de synode. Het gaat niet om ons, maar om de daadwerkelijke eenheid onder christenen.”

Contacten met PKN

Behalve naar de CGK en de NGK wordt gekeken naar andere kerkgenootschappen. Daar ligt niet erg de nadruk op, vanwege de grote diversiteit en vrijzinnigheid. “Toch merk je dat in bijvoorbeeld de PKN een verandering plaatsvindt. De vrijzinnigheid sterft uit, letterlijk. Wie nog behoudend is, blijft

zijn heil zoeken in de kerk. Voor wie de Bijbel een mooi verhaal vindt en Jezus een inspirerend figuur, wordt de kerk een achterhaald instituut, waar je niet meer naar toe hoeft.” Zo ziet Messelink dat jonge predikanten uit de hoek van de Gereformeerde Bond meer en meer PKN-gemeenten gaan stempelen.

Ook binnen de Raad van Kerken (RvK), via welke organisatie de overheid met de kerken communiceert, neemt de vrijzinnigheid af. Dat biedt perspectieven, hoewel van lidmaatschap van de RvK nog geen sprake is.

“We blijven als GKv zelfstandig, omdat de RvK toch nog te vrijzinnig is. Tegelijk zie je dat in bijvoorbeeld Amersfoort de lokale GKv’s wel lid zijn van de plaatselijke Raad van Kerken. Daar zijn wij als deputaatschap niet tegen.”

Jezus zorgt

Zo blijft er verschil tussen kerkelijk contact en kerkelijke eenheid: bij contact is meer afstand, bij eenheid wordt gezocht naar samenwerking en is het contact niet meer vrijblijvend.

Het initiatief voor kerkelijke eenheid komt steeds meer van de plaatselijke gemeenten zelf

Messelink blijft benadrukken dat het niet gaat om het eigen werk van het deputaatschap of om de ‘ware en valse kerk’. “Het moet niet om onszelf gaan, maar om het vaste geloof in Jezus Christus. Laat zijn Geest maar het werk doen, en laten wij ons maar laten gebruiken in zijn dienst. Jezus zorgt wel voor zijn kerk, in welke vorm die er dan ook uit ziet.”

“Het is bijzonder dat men elkaar binnen de CGK kan vasthouden; het elastiek binnen dit kerkverband is heel rekbaar. Wij gaan niet roeren in hun breedte. Maar het zorgt er wel voor dat ‘de CGK’ niet in zijn geheel naar links of naar rechts gaat.”

Een rare verzameling mensen

Wie wat wil leren van de fascinerende menselijke geest moet eens kijken naar het televisieprogramma *De rijdende rechter*. Twee burens, ieder met een lap grond waarop een schaapskudde kan grazen, vechten om een miezerig hoopje aarde waar een beetje stevige mol zich nog niet in kan verschuilen. Er worden problemen gemaakt over hemelwaterafvoer van vijandige belendende daken. Men ruziet over bladafval van een oprukkende boom of over het geblaf van de hysterische buurthond.

Als de stellingen zijn betrokken, de oorlog is ontbrand, verschijnt als redder in nood de auto met de rijdende rechter. Hij is meestal in gezelschap van mannen met roodwitte paaltjes. Deze mannen spreken met autoriteit, want zij zijn de gerespecteerde deskundigen van het kadaster. Hun palen falen niet. Daarna gaat iedereen naar een zaaltje waar de strijd publiek wordt. De bloeddrukken stijgen en het peil daalt. Maar de altijd beschaafde rechter houdt de zaak onder controle. Er vloeit geen bloed in zijn rechtszaal.

Vervolgens komt de rechter met zijn bindende rechtspraak. Hij probeert met recht en wijsheid schape, mol, boom

en hond te sparen en besluit met de prachtige woorden: 'Dit is mijn uitspraak en daar moet u het mee doen.' Heerlijke tekst! Laten alle opvoeders, leraren en catecheten hem uit hun hoofd leren.

Bewonder de rechters uit het gelijknamige bijbelboek. Een rare verzameling mensen was dat. Samgar doodde eigenhandig zeshonderd Filistijnen met een raadselachtig apparaat: de ossenprik. Daar kunnen onze zwaarbewapende commandotroepen nog wat van leren. En lees over die formidabele leidster met allemaal ambten. Debora was namelijk ook profetes en rechter. Over een vrouw in het ambt gesproken! Een andere rechter, Jeftha, was, heel verrassend, de zoon van een hoer. Ze waren zo heel anders dan onze beschaafde rechter, en toch werden ze uitgekozen. Alsof de hoogste autoriteit wilde zeggen: dit zijn mijn rechters en daar moeten jullie het mee doen.

De allerhoogste rechter is de indrukwekkendste rechter die ik ken. Hij oordeelt ieder mens. Zijn uitspraak is bindend. En heel wonderlijk: die rechter is tevens de redder! In zijn rechtszaal heeft wél bloed gevloeid: het bloed van de rechter.

Deze mannen spreken met autoriteit; hun palen falen niet

.....
Truus van der Laan-Barnhard uit Veenendaal is huisvrouw en moeder van vier volwassen kinderen en oma van vijf kleinkinderen. Ze schrijft al zo'n 40 jaar als liefhebberij.

Kerk en koning

Tweehonderd jaar geleden, op 30 november 1813, landde de oudste zoon van stadhouder Willem V, prins Willem Frederik, vanuit Engeland op de kust bij Scheveningen. Als Willem I werd hij op 2 december koning van de Noordelijke Nederlanden. Dat was het begin van een nieuw koninkrijk.

De toekomstige koning was uitgenodigd door een aantal Oranjegezinde leiders waarvan er een in een proclamatie riep: 'De oude tijden keren weerom...'

Maar de oude tijden keerden niet weerom. Toen keizer Napoleon in de slag bij Waterloo in 1815 definitief verslagen was wilden de overwinnaars een sterke staat ten noorden van Frankrijk; dat werd de combinatie Nederland-België, de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden samen. Willem Frederik werd in Brussel ingehuldigd als Willem I van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Wat in de Franse tijd was veranderd in de maatschappij bleef bestaan. Zo had de oude Gereformeerde Kerk geen bevoorrechte positie meer en werd het land centraal geregeerd.

Behoorlijk meewerken

Willem Frederik en zijn vader waren uit de Nederlanden gevlucht in 1795. De prins had daarna niet stil gezeten: hij probeerde in Europa steun voor zijn terugkeer te verwerven, hij regeerde als alleenheerser over een paar kleine gebieden in Duitsland en vocht tegen Napoleon.

De kerken kregen nauwelijks de kans er iets over te zeggen

Zijn nieuwe koninkrijk, Nederland dus, was een verarmd land met grote verschillen en grote schulden. De koning werkte dag en nacht, voelde zich als koning een 'vader voor zijn kinderen'.

Veel vernieuwingen in de vorm van wetten en regelingen kwamen tot stand. Maar hij besliste alleen, en dat wekte weerstand. Het nieuw opgezette parlement mocht meeknikken, de ministers kwamen een voor een bij hem. Hij verzocht eens dat als iedereen nu maar behoorlijk meewerkte, hij een goede uitslag kon garanderen. Hij kreeg bijna men als vader Willem, koning-koopman en kanalenkoning. De laatste tien jaren van zijn regering werden beheerst door de afscheiding van België, dat een zelfstandige staat wilde zijn.

Protesten

Ook het bestuur van de kerken werd van bovenaf geregeld. Dat paste in Willems streven om alle onderdanen tot ordentelijke, regeringsgetrouwe en tolerante burgers van een christelijke natie om te vormen. Voor 1795 kenden de kerken de Dordtse Kerkorde die uitging van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente; classes en synoden waren voor zaken die daarbovenuit gingen. Tijdens het Koninkrijk Holland (1806-1810) was onder de regering van Lodewijk Napoleon al een regeling opgesteld door 'ambtenaar Janssen' van het departement voor de 'eerediensten'. In 1816 tekende koning Willem I het *Algemeen Reglement voor het bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk in*

De sfeer van het *Reglement* komt goed uit in artikel 9: 'De zorg voor de belangen, zowel van het christendom in het algemeen, als van de hervormde kerk in het bijzonder, de handhaving harer leer, de vermeerdering van godsdienstige kennis, de bevordering der christelijke zeden, de bewaring van orde en eendracht, en de aankweking van liefde voor Koning en Vaderland, moeten steeds het hoofddoel zijn van allen, die in onderscheiden betrekkingen met het kerkelijk bestuur zijn belast.'

Aankomst van Willem I in Amsterdam, 1 december 1813. Wikimedia commons

Vorig jaar is met een groots openluchtoneelstuk gevierd dat Willem Frederik, de latere Koning Willem I, aan land kwam in Scheveningen (ook op tv uitgezonden). Het was het begin van de herdenking van tweehonderd jaar koninkrijk. De viering rond het koninkrijk duurt nog tot in 2015, met allerlei evenementen.

In Scheveningen staat bij het strand een gedenknaald ter gelegenheid van de gebeurtenis van 1813.

het Koninkrijk der Nederlanden, dat bij Koninklijk Besluit werd ingevoerd. De kerken kregen nauwelijks de kans er iets over te zeggen. Er waren wel protesten, maar de oude structuren werden snel opgeheven. Na jaren van grote armoede betaalde het rijk nu de traktementen van predikanten. Er was blijdschap over de herwonnen zelfstandigheid van het land.

Eindeloze protesten

Synoden en classes bestonden voortaan uit predikanten die door de koning op voordracht werden benoemd; onderlingen hadden bij toerbeurt zitting. De koning had de beslissende stem. Ook voor andere geloofsgemeenschappen kwamen er regels. Het ministerie

stelde een hele reeks reglementen op als uitvloeisel van het *Algemeen Reglement*. Een ervan is berucht gebleven via twee Latijnse termen *quia* en *quatenus*, de quia/quatenus-kwestie.

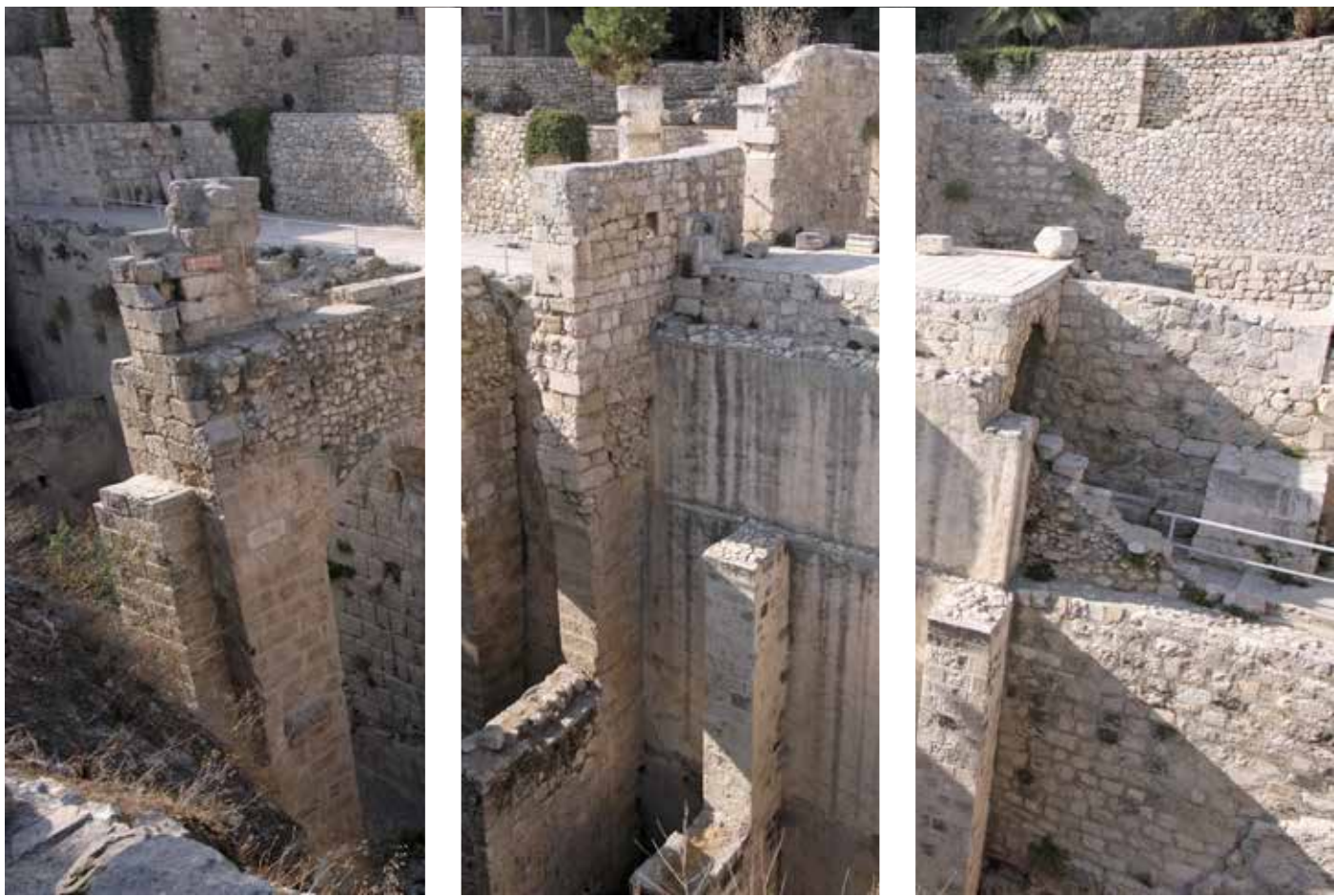
Eindeloze protesten bij de synode waren het gevolg

Wie predikant wilde worden moest een papier tekenen waarmee hij instemde met 'de leer welke overeenkomstig Gods Heilig Woord, in de aangenomen Formulieren van Enigheid der Nederlandsche Hervormde Kerk is vervat'. Men kon in deze zin lezen dát de leer overeenkwam met het Woord, maar

ook 'voor zover' zij overeenkwam met dat Woord.

Dat mocht de kandidaat verder zelf uitmaken, waarmee leervrijheid erkend werd. Andere twistpunten waren dat men verplicht was te zingen uit de *Evangelische Zangbundel*. Ook over de manier waarop kerkelijke goederen moesten worden beheerd was men het niet eens. Eindeloze protesten bij de synode waren het gevolg. Die stelde alleen te gaan over de regering van de kerk, niet over de leer. Deze problemen speelden mee bij Afscheiding (1834) en Doleantie (1886).

.....
Joke Heijs heeft geschiedenis gestudeerd en woont in Zwolle

Stadskoninkrijken

Als Jozua met het leger van Israël het beloofde land binnenvalt, vormen de Kanaänieten geen nationale eenheid. Elke stad is een eigen koninkrijk, een stadsstaat. Zulke stadsstaten kunnen wel met elkaar een verbond sluiten, maar ze blijven zelfstandig.

Overigens moet je bij 'stad' in de bijbel niet aan de steden van vandaag denken. Ga maar eens kijken naar de omvang van Nederlandse steden als Delft en Kampen; die konden tot aan het begin van de twintigste eeuw nog binnen de stadsmuren blijven en dan waren ze nog groot in vergelijking met de meeste steden in Kanaän.

Uitkijkposten

Veel steden in Israël waren gebouwd op de bergen van Efraïm en Juda. Zo'n ligging boven op een berg had grote voordelen. De dagen zijn vaak erg warm. Maar 's avonds steekt er vanuit het westen een frisse zeewind op. Op de toppen van bergen en heuvels voel je die avondkoelte het eerst.

In tijden van oorlog is de ligging op een bergtop natuurlijk helemaal een voordeel. De wachters op de muren van een hooggelegen stad zien een vijandelijk leger al van verre naderen. Bovendien vliegen pijlen en andere projectielen sneller en verder naar beneden dan naar omhoog. Vanuit de stad kunnen de boogschutters de naderende vijand al

raken, voordat die vijand ook maar één pijl over de stadmuren kan schieten.

Een tell

Er was vaak oorlog in het beloofde land. De farao's stuurden hun legers erdoorheen naar het noorden. En vanuit het noorden kwamen de legers van de Hethieten, Assyriërs, Babyloniërs en Perzen.

Er blijken duidelijke standsverschillen te ontstaan

De huizen in de steden waren vooral van leem. Gemakkelijk op te bouwen en te herstellen. Maar ook gevoelig voor regenschade en makkelijk te verwoesten. Als een vijand de stad had ver-

woest, bleef er dan ook niet veel meer van over: wat stukken muur en wat fundamenten. Was de vijand weer weggetrokken, dan herbouwde men de stad op de overgebleven resten. Daardoor kwam zo'n stad door de eeuwen heen steeds hoger te liggen. Bij opgravingen zijn soms wel meer dan twintig lagen van steden op elkaar aangetroffen. Men noemt zo'n ruïneheuvel een tell. De opgraving van een tell kan heel wat vertellen over eeuwen geschiedenis. Om het de vijand nog lastiger te maken bouwde men binnen de steden soms een versterkte toren of burcht, waarin men zich in uiterste nood kon terugtrekken en verschansen. Natuurlijk kon men ook vanaf de muren van zo'n burcht de vijand bestoken. De kariatuurkoning Abimelech heeft er zijn ondergang aan te danken (Re. 9:50-53)

Bij opgravingen zijn soms wel meer dan twintig lagen op elkaar aangetroffen

Villa's

Het schijnt dat de steden in Israël in de eerste eeuwen na de intocht vooral gelijke huizen bevatten: vierkante kubussen waarin mensen en vee konden overnachten. In de koningentijd verandert dat. Er blijken duidelijke standsverschillen te ontstaan. Vooral in de westelijke wijk, die het meest profiteert van de frisse westenwind, worden de huizen groter en ruimer. Het worden ware villa's. Daar wonen de hogere ambtenaren en militairen, de mensen van de koning. Zo gaat dat met koningen. Samuel had het al voorzeggd. Lees er 1 Samuel 8:11-18 maar op na.

WEET-JE

Nieuwe gemeenteschets: Geldbesteding

We hebben een jaar moeten overslaan, maar er staat weer een nieuwe schets op stapel, de vijftiengste al (!); hij wordt gemaakt door ds. Piet Houtman te Barneveld. Het onderwerp is: geld en goed. Ds. Houtman heeft er alvast de volgende werktitel aan gegeven: *Christelijk met geld omgaan*. Het lijkt een instructieve schets te worden, met veel handvatten voor bespreking in alle drie leeftijdsgroepen. Je kunt er al rekening mee houden voor het rooster van het nieuwe seizoen.

Tentoonstelling *Thuis in de Bijbel*

In het kader van het tweehonderdjarig bestaan van het Nederlands Bijbelgenootschap is de tentoonstelling *Thuis in de Bijbel. Oude meesters, grote verhalen* georganiseerd. Tot 10 augustus is deze nog in het museum Catharijneconvent in Utrecht te bezoeken. Verhalen uit de Bijbel zijn ingebed in de kunst en cultuur uit de zestiende en zeventiende eeuw.

Toegangsprijs € 12,- per persoon (volwassenen), met museumjaarkaart gratis.

Werkcongres

Om alvast te noteren: op DV 8 november 2014 wordt in Zwolle weer het werkcongres gehouden. Thema: Voorbeeldige voorbeelden, opdracht & opgave. 's Morgens een leerzaam referaat, 's middags diverse workshops. Meer informatie in het volgende nummer.

Als je een *Weet-je* voor ons hebt dat ook voor anderen belangrijk kan zijn, stuur het dan naar redactie@bijbelstudiebond.nl.

Israël een theocratie?

‘In die tijd was er geen koning in Israël; iedereen deed wat in zijn eigen ogen goed was.’ Zo eindigt het boek *Rechters*. En om het volk te bewaren voor een totale geestelijke ondergang heeft de HEER van tijd tot tijd rechters laten optreden.

Na de rechters komen de koningen. Dan wordt Israël een theocratie. Althans, zo wordt het vaak gezegd. Maar mag je de staatsvorm van het oude Israël zo noemen? Theocratie is een staatsvorm waarin de godheid de rechtstreekse gezagsdrager is. Zo werd in Egypte de farao beschouwd als de zoon van de zonnegod.

De overheid bepaalt hoe de onderdanen het geloof moeten beleven

In onze tijd wordt met theocratie een bestuursvorm aangeduid waarin geestelijken de macht hebben. Een voorbeeld is het huidige Iran. De president van het land moet zich laten leiden door de hoogste geestelijke. De hoogste ayatollah heeft zowel geestelijke als wereldlijke macht. En daar waar de geestelijke en de wereldlijke macht

in één hand zijn, ontstaat geestelijke dictatuur. De overheid bepaalt hoe de onderdanen het geloof moeten beleven. In Teheran is er bijvoorbeeld een strenge controle op de kleding van vrouwen en meisjes.

Hoe was het in het Israël van de koningen gesteld? Je zou kunnen zeggen dat het oude Israël sterk lijkt op een theocratie omdat kerk en staat samen vallen. Het sabbatsgebod moet in het hele land en door alle mensen worden onderhouden. Er is geen seculiere ruimte in Israël. Overal en voor iedereen gelden de mozaïsche wetten. Toch was Israël niet een theocratie zoals het huidige Iran. In Israël waren de geestelijke en de wereldlijke macht nadrukkelijk van elkaar gescheiden. Zo moest de koning zich houden aan het wetboek met de regels voor de koning (Deut. 17:18-20). Koning Jerobeam ging dan ook buiten zijn boekje

toen hij als priester offers bracht (1 Kon. 12 en 13).

De wereldlijke en geestelijke macht zijn niet veilig in de hand van één zondig mens. Op deze regel kennen we slechts één uitzondering. En dan gaat het om Melchisedek, de koning van Salem die priester was van God, de Allerhoogste (Gen. 14). In zijn hand is de geestelijke macht veilig. Hij is de vredevorst die van zijn macht geen misbruik maakt. En dan begrijpen we ook beter waarom de Heer Jezus priester naar de ordening van Melchisedek wordt genoemd (Heb.7).

.....
Ds. L.W. de Graaff is emerituspredikant en woont in Heerde

Meer over de verhouding tussen staat en kerk is te lezen in Leerhuis ‘De verhouding kerk en staat, bij christendom en islam’ op www.steunpuntbijbelstudie.nl.

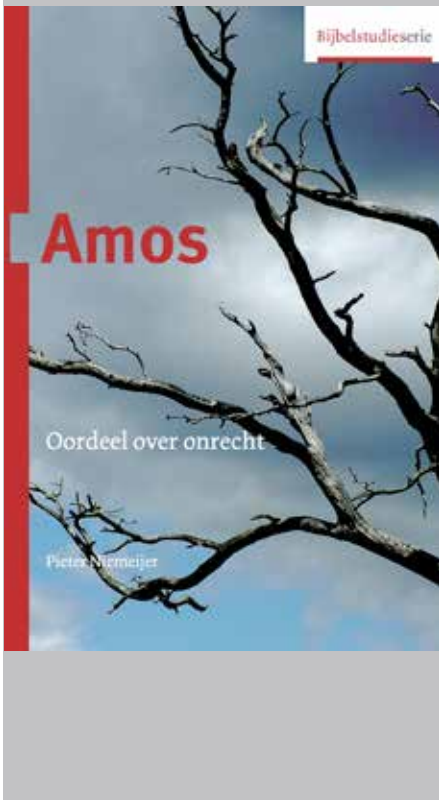

Amos

Oordeel over onrecht

Als je aan Amos denkt, is dan de eerste gedachte die bij je opkomt: *Amos, de boer uit Tekoa*, zoals dat te lezen was op de rug van een van de boeken bij je ouders of grootouders in de boekenkast? Na het doorwerken van de nieuwe bijbelstudie over Amos zal dit niet langer je eerste gedachte zijn!

Pieter Niemeijer, *Amos. Oordeel over onrecht*, 2014, Vuurbaak Barneveld i.s.m. Gereformeerde Bijbelstudiebond, ISBN 9789055604937, 96 pag., € 9,90

Met deze bijbelstudie wordt een indringend beeld neergezet van het optreden van deze profeet, zoals dat in het gelijknamige bijbelboek op ons afkomt.

De auteur, Pieter Niemeijer, vertelt in acht hoofdstukken op beeldende wijze over tekst en context van de gepassioneerde profeet Amos. Niemeijer versterkt het geluid van deze profeet door zijn achtergrondinformatie en taalgebruik.

Er wordt een indringend beeld neergezet van het optreden van deze profeet

De profetieën van Amos staan vol oordelen. De schrijver probeert deze steeds te verbinden met het geheel van het evangelie en met ons leven als

christenen. Heel veel aandacht geeft hij aan de politieke en sociale omstandigheden waaronder de gelovige Amos opereert en waartegen hij ageert. En bij de besprekingsvragen is sociale rechtvaardigheid een steeds terugkerend onderwerp. Bij deze vragen waarmee elk hoofdstuk afsluit, staat nauwkeurig aangegeven op welke verzen ze betrekking hebben. En wel op zo'n manier dat het hele behandelde bijbelgedeelte voorbijkomt als je de vragen een voor een doorloopt.

De bijbelstudie is rijk aan verwijzingen naar andere teksten en situaties in het Oude en Nieuwe Testament. Ook word je als lezer gestimuleerd na te denken wat de woorden van Amos kunnen betekenen voor onze verantwoordelijkheid voor de samenleving en voor onze persoonlijke omgang met de Heer.

Al met al een mooie ontsluiting van een wat minder bekend bijbelboek!

Van deze bijbelstudie-uitgave wordt ook een luister-cd uitgegeven.

De prijs is € 9,90 + verzendkosten. Bestellen bij: De Luisterpost|Bralectah, tel. 038-4270448 of via e-mail: info@luisterpost.nl.

Katrien Janssens-Salomons, Toos Slot-van der Woerd, Riet Steenberg-Busstra en Martin van Veelen

Simson

Met de tekst van *Bijbelstudie* en *Uitwerking* van het eerste nummer van *WegWijs* van dit jaar over bijbellezen nog in het achterhoofd begon ik het boekje *Rechters* te lezen. Dit lijkt nu zo'n hulp bij de bijbelstudie waar ds. Jan-Matthijs van Leeuwen in zijn artikelen over spreekt.

Rechters is een deeltje uit de serie 'Luisterend Leven'; een serie die 'zich begeeft in het spoor van het belijden van de kerk der eeuwen'. De tekst van de Apostolische Geloofsbelijdenis staat voorin afgedrukt. In deze serie zijn een tiental boekjes van verschillende auteurs verschenen over bijbelboeken uit het Oude en Nieuwe Testament. Het bevat 'Aanwijzingen voor het luisterende leven': hoe je God kunt kennen, hoe Hij spreekt, de waarde van je persoonlijke ervaringen, het persoonlijke (gebedshouding, leren mediteren) en gezamenlijke luisteren (bijbelkring).

In de inleiding op het boek *Rechters* wordt de voorgeschiedenis van het volk Israël samengevat. Als Jozua sterft komt er een einde aan de situatie van

één leider. Het volk kent Gods leefregels en zou geen leider meer nodig moeten hebben, al heeft Jozua zijn bedenkingen. En terecht. Er ontstaat een vicieuze cirkel van afval, straf, berouw, rechter, afval enzovoort.

Kurpershoek stelt dat het niet ondenkbaar is dat sommige verhalen als gelijkenisgeschiedenissen dienst doen: verhalen met een historische achtergrond, maar zo gemodelleerd dat ze leerzaam zijn voor het nageslacht. Wellicht ook de verhalen over de rechters, zoals Simson.

Simson, man met een missie, gaat achter de vrouwen aan

Hiervan uitgaand komt hij tot onder andere de volgende uitleg: in de aankondiging van Simsons geboorte ('maffe man, die Manoach') wordt de humor in de verhouding man/vrouw in het OT aan de orde gesteld. Manoach is toch zo'n baasje: *hij* wordt bij zijn naam genoemd; *hij* is niet onvruchtbaar, dat is natuurlijk zijn vrouw; *hij* hangt de gastvrije heer des huizes uit: geiten-

bokje, glaasje wijn erbij. De onvruchtbare naamloze vrouw echter wordt tot twee keer toe bezocht door de engel; zij is het die openstaat voor wat God gaat doen en is niet bang. Zo wordt Manoach (net als Jozef bij de geboorte van Jezus) bewust buitenspel gezet bij de verwekking en geboorte van Simson. Daarmee wordt dit een 'maagdelijke' geboorte.

En Simson, de man met de missie, gaat wel achter de vrouwen aan, maar kan gek genoeg zo ook zijn goddelijke roeping gestalte geven. Als hij met zijn liefde naar de Filistijnen gaat, komen zij daarin met Gods liefde in aanraking. Want hij komt niet met gebalde vuisten, maar met een verliefd hart. Hij komt, ondanks zichzelf, namens God. Maar de Filistijnen zijn blind voor de liefde van Israëls God, en Simson voltrekt van Godswege daarover het oordeel.

Kun je het nog volgen?

Ondanks de veelbelovende methode vond ik het wat de inhoud betreft een erg teleurstellend boek. Het is jammer dat dit het enige nog verkrijgbare over *Rechters* is dat wij konden vinden. Ik had graag iets bruikbaar aanbevolen. (RSB)

Paul Kurpershoek, *Rechters. Simson, over roeping, liefde, wraak en oordeel* (Luisterend leven), 2011, Boekencentrum Zoetermeer, ISBN 978 90 239 2582 8, 69 pag., € 8,90

Tegen de atheïsten

Sinds de terroristische aanslag op de Twin Towers in New York op 11 september 2001 heeft het atheïsme een nieuwe impuls gekregen. Geweld om godsdienstige redenen heeft talloze slachtoffers gemaakt. Weg dus met de godsdienst. Dat is het streven van de New Atheists, van wie Richard Dawkins de voornaamste woordvoerder is. Lennox weerlegt de beweringen en redeneringen van deze 'nieuwe atheïsten'. Zonder de kruistochten en dergelijke (on)christelijke experimenten goed te praten, laat hij met de cijfers zien, dat atheïstische ideologieën veel meer slachtoffers hebben gemaakt. Denk maar aan Hitler, Stalin, Mao en Pol Pot.

Is er strijd tussen de wetenschap en het geloof? Lennox toont aan dat dit niet het geval is. Er zijn heel goede logische argumenten om te geloven. En de bewijzen voor het leven van Jezus en voor zijn opstanding zijn overweldigend.

Ik vind de manier waarop Lennox het christelijke geloof tegen Dawkins en zijn medestanders verdedigt erg knap. Ik vrees dat het op de nieuwe atheïsten weinig indruk zal maken. Al was het alleen maar omdat ze in argumenten van christelijke zijde niet geïnteresseerd zijn en geen enkele behoefte schijnen te hebben om zich echt op de hoogte te stellen van wat ze bestrijden. Daarvan geeft Lennox diverse voorbeelden. Het boek zal het goed doen bij christelijke lezers die willen zien

dat het christendom de aanvallen van de nieuwe atheïsten uitstaand kan doorstaan. Ze moeten dan wel wat filosofie aankunnen. (MV)

John C. Lennox, *God in het vizier. Waarom The New Atheists hun doel missen*, 2013, Ark Amsterdam, ISBN 9-789-033-800-160, 304 pag., € 19,95

Meer ongemakkelijke teksten

Ieder die regelmatig in de Bijbel leest, komt ongetwijfeld teksten tegen die je niet direct begrijpt of misschien wel tegenstrijdig zouden kunnen zijn aan eerder gelezen gedeelten. Na *Ongemakkelijke teksten van Jezus* (WegWijs maart/april 2012) en *Ongemakkelijke teksten van Paulus* (WegWijs oktober/november 2013) is nu *Ongemakkelijke teksten van de apostelen* verschenen. In dit boek worden 75 teksten besproken.

De apostelen zijn door Jezus uitgezonden om zijn woord te verkondigen. De leerlingen van Jezus kennen Hem en kunnen van Hem getuigen. Ieder doet dat op zijn eigen manier. Soms is het duidelijk, soms moeilijk/ongemakkelijk.

Als je wel eens vragen hebt zoals: wat bedoelt God? Wat staat er echt? Dan is dit boek voor jou geschreven! Het is beslist het lezen waard. Het boek kan achter elkaar gelezen worden (voor de echte leergierigen onder ons), maar het is ook prima geschikt als dagboek of als naslagwerk. De behandelde vragen staan duidelijk geordend (voorin) met tekstverwijzingen achterin.

Enkele voorbeelden:

- Vrede op aarde, en al die oorlogen dan (Luc. 2:13-14)?
- Heeft niemand ooit God gezien (Joh.1:18)?
- Kunnen alle gelovigen zieken genezen (Marc. 16:17-18)?
- Al je bezit verkopen (Hand. 2:44-45; 4:32v)?
- Hoort twijfel bij geloven (Heb. 11:1)?
- Verhoort God altijd (1 Joh. 5:14)?
- Wie horen bij de 144.000 (Op. 7:4)?

Je nieuwsgierigheid gewekt? Van harte aanbevelen.

In voorbereiding is *Ongemakkelijke teksten uit het Oude Testament*. (TSW)

Rob van Houwelingen en Reinier Sonneveld e.a., *Ongemakkelijke teksten van de apostelen*, 2013, Buijten & Schipperheijn Motief Amsterdam, ISBN 978-90-5881-703-7, 256 pag., € 15,90

Het boek van de natuur

Een oude en bekende zegswijze is: God kennen uit de natuur. Het geeft verkort weer wat wij belijden in artikel 2 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: 'Wij kennen Hem door twee middelen. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regering van de hele wereld. Want deze is voor onze ogen als een prachtig boek, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van God niet gezien kan worden, *namelijk zijn eeuwige kracht en goddelijkheid.*' Daarover gaat dit boek, met prachtig foto's van wolkenluchten, poollandschappen én sluipwespen. Grote en kleine letters van Gods almacht. De dertien auteurs delen hun ervaringen met de schepping. Zij getuigen van hun geloof en ontzag voor de schepper.

Het is geen gemakkelijk boek in de zin van: alles is mooi en prachtig. De natuur wordt niet geromantiseerd. De *struggle for life* en de onmiskenbaar wrede kanten van de natuur krijgen ook de aandacht. Pieter Gorissen beschrijft het als volgt: 'De natuur is woest en wreed, dat was zij al in den beginne. God creëert een ordelijke en bewoonbare wereld voor de mens door het kwaad aan banden te leggen.' Dit boek leert ons met open ogen door Gods schepping te gaan. Verwonderd, met eerbied en ontzag voor de schepper. Het boek is niet bedoeld voor bijbelstudie in kring- of verenigingsverband. Toch zou je prima een hoofdstuk kunnen nemen om eens over door te spreken met elkaar. (KJS)

René Fransen en Reinier Sonneveld (red), 2012, *Het boek van de natuur*, Buiten & Schipperheijn Motief, ISBN 978-90-5881-575-0, 256 pag., € 18,90

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor persoonlijke studie

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor gespreksgroep, bijbelstudiekring etc.

WEBSITE BIJBELSTUDIEBOND

Wat staat er allemaal op deze website?

- Een korte beschrijving van alle BIJBELSTUDIE-UITGAVEN die beschikbaar zijn.
- Alle GEMEENTESCHETSEN, deze zijn *gratis* te downloaden en vrij te gebruiken in de gemeente. Hiervoor dient eerst een gratis account aangemaakt te worden.
- WERKVORMEN om te gebruiken bij de bijbelstudie.
- Alle THEMA-ARTIKELEN ouder dan twee jaar; ook deze zijn *gratis* te downloaden. Hiervoor dient ook een gratis account aangemaakt te worden.
- Het LEERHUIS, een verdieping van het *Leerhuis* in *WegWijs*.
- Een rubriek VRAAG EN AANBOD voor bijbelstudiemateriaal.
- FOTO'S van Bonds-/Bijbelstudiedagen en werkcongressen (vanaf 2007).
- Heel veel BOEKBESPREKINGEN die in *WegWijs* hebben gestaan.

Zoekt je informatie over een bepaald onderwerp? De zoekfunctie geeft aan wat er over het onderwerp op de website staat: www.steunpuntbijbelstudie.nl.

Gideon

Exodus 12:21-23

Als iemand roept, dan wil je zeker weten dat Hij het is. Niet wat je zomaar dacht of had gedroomd. Je neemt een schapenvacht en legt het – tweemaal – in zijn volle breedte

in het bedauwde veld. Jij wordt de held die met een groepje slurpers zal gaan strijden om ons van de bezetters te bevrijden. 't Is oorlog. Waar een leven niet meer telt.

Wie brengt het eerste offer in de strijd: het schaap dat naar de slachtbank werd geleid?

Rikkert Zuiderveld

Uit: *Mosterd*

Op de stelling 'De doodstraf is de ultieme vorm van gerechtigheid' in *WegWijs* 6, 2013 over gerechtigheid kwamen nog enkele reacties.

De *ultieme* vorm van gerechtigheid door de doodstraf geldt één persoon, namelijk onze Here Jezus Christus, die met zijn dood de hel is doorgedaan en zo gerechtigheid bij God voor ons verwierf. De doodstraf voor misdadigers (bedoeling van de stelling?) is een onherroepelijk straf, onomkeerbaar. Uit het Nederlandse rechtssysteem blijkt dat het kan dat mensen onterecht schuldig

zijn bevonden (bijv. Puttense moordzaak). Ook ontnemt de doodstraf misdadigers de mogelijkheid tot inkeer te komen. Levenslange gevangenisstraf lijkt milder, maar is heel erg!

Onze vraag is:

Is een overheid die het zwaard draagt, een overheid die recht doet? En: betekent het-zwaard-dragen door de overheid altijd straffen door doden?

Tijdens de discussie op onze vrouwenclub vroegen we ons af of met het offer van Christus de doodstraf niet meer geldt. We kwamen tot de conclusie dat met het offer van Christus de doodstraf *niet* legitiem is.

INDIA

Even bijpraten

Op de Bijbelstudiedag 2013 is gecollecteerd voor het werk van de WMS (Woman Missionary Society) in NO-India. De vrouwen zijn zeer ijverig in het verzamelen van geld voor de zending in hun eigen land. Een even belangrijke plaats neemt het gebed in. Op vaste tijden komen de vrouwen bij elkaar, soms zelfs een hele dag, om te bidden voor het werk van de zending. Dankzij hulp vanuit Nederland heeft men meer middelen om inkomsten te verwerven. Er zijn trainingscentra waar les gegeven wordt in het maken van kleding of het leren van een ambacht. Seminars worden gehouden om elkaar te steunen

en te bemoedigen in hun activiteiten en leven als christen. Ook wordt hulp gegeven aan mensen die geen christen zijn.

De collecte is gebruikt voor de bouw van een huis voor de dominee in Anhasuo. Het laatste verslag meldt dat de vrouwen het fundament al gelegd en de bouwmaterialen bijeengebracht hebben. De huur die wordt betaald zijn directe inkomsten voor het Mission Fund van de WMS.

Verder wordt het bestuderen van de Bijbel in vrouwengroepen steeds meer geïntegreerd; dankzij uw financiële steun kan men studiemateriaal uitge-

ven en gebruiken. Op het ogenblik is men bezig met het vertalen van het materiaal in lokale talen.

Zo zien we dat door steun via Bijbelstudiedag of verenigingscollecte, het evangelie zich verspreidt en vastzet in NO-India, mede door volharding in gebed en werk van hen die zich zeer afhankelijk weten van God. Ondanks hun kleine kracht worden de vrouwen daar de ruggengraat van de kerk genoemd.

.....
Namens de werkgroep contacten India,
Riek Beute-Mostert

Vrouwen in de Bijbel, vrouwen nu

Schepping Dag 6, Jan Kooistra

Over vrouwen van vroeger en vrouwen bij ons om de hoek

Met elkaar nadenken, luisteren en
verder komen

De lonkende kerkenraad. Of toch maar liever niet?

Vrouw in het ambt: Gods Woord
en onze mening

Thema's volgende nummers

september/oktober   Geloofsgroei
november/december   God en het kwaad

ADRESSEN

Voor de **inhoud** van *WegWijs*:
Martin van Veelen, *redactiesecretaris*
Parallelweg 22, 7691 AA Bergentheim
tel. (0523) 788364
e-mail: redactie@bijbelstudiebond.nl

Voor **abbonementen, adreswijzigingen** etc.:
Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7, 9780 AA Bedum
tel. (050) 3013636 (uitsluitend bereikbaar op
woensdagochtend)
Voorkeur gaat uit naar contact per e-mail:
administratie@bijbelstudiebond.nl

Voor aan- en afmeldingen van **verenigingen**
en andere zaken die de Gereformeerde
Bijbelstudiebond betreffen:
Secretariaat Bijbelstudiebond
Postbus 499
8000 AL Zwolle
e-mail: info@bijbelstudiebond.nl

WegWijs is een uitgave van de Gereformeerde
Bijbelstudiebond
Alles over de bond vind je op
www.bijbelstudiebond.nl

Redactie *WegWijs*

Hoofdredacteur: Riet Steenbergen-Busstra
Eindredacteur: Fenny Boiten-Tiggelaar
Redactieleden: Sieta Houthuijse-Strijk, Katrien
Janssens-Salomons, Ida Nijman-Stegeman, Toos
Slot-van der Woerd, Frits Tromp, Martin van
Veelen

Abbonementen *WegWijs*

Particulier abonnement: € 17,50 per kalenderjaar
Opzeggen: schriftelijk of via e-mail
administratie@bijbelstudiebond.nl vóór
1 december

*Leden van bij de Bijbelstudiebond aangesloten
verenigingen* krijgen *WegWijs* gratis.
Losse nummers verkrijgbaar door
overmaking van € 3,50 op 83 94 84
(IBAN: NL74INGB0000839484,
BIC: INGBNL2A) t.n.v. Geref. Bijbelst.bond te
Bedum onder vermelding van 'WegWijs' met
jaargang en nr. + uw naam en adres

WegWijs is ook op **cd** en in **braille** verkrijgbaar
via CBB, Christelijke Bibliotheek voor blinden
en slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC, Ermelo,
tel. (0341) 565499

*Overname van artikelen is alleen toegestaan
na toestemming van de redactie*

Vormgeving: [IDD concept.communicatie.creatie](http://IDD.concept.communicatie.creatie)
www.idd.nu
Druk: Scholma, Bedum
ISSN-nummer 0929-2136

Veertig jaar had het land rust

Rechters 3:11; 5:31